DZIEKANAT
Wydziału Historycznego UJ
wpłynęło 25.05.2023 r.

# Streszczenie rozprawy doktorskiej

Autor: **Marcin Witkowski**
Tytuł: ***Więzienie karno – śledcze w Wadowicach na tle dziejów więziennictwa w Polsce „ludowej" w latach 1945–1956***
Promotor: **dr hab. Zdzisław Zblewski, prof. UJ**
Data przygotowania streszczenia: **22.05.2023 r.**

Uruchomione w maju 1945 r. więzienie karno-śledcze w Wadowicach funkcjonowało w nowej rzeczywistości. Przede wszystkim było integralną częścią aparatu represji, pozostającą poza strukturami Ministerstwa Sprawiedliwości.

W latach 40. i 50. oficerami Straży a następnie Służby Więziennej, mającymi decydujący wpływ na działalność jednostki, byli kierownik ds. polityczno-wychowawczych, będący jednocześnie zastępcą naczelnika oraz kierownik Działu Specjalnego. Pierwszy odpowiadał za indoktrynację personelu i polityczny obraz więzienia, drugiemu podlegały sprawy bezpieczeństwa jednostki, nadzór nad osadzonymi, m.in. poprzez agenturę celną, oraz kontrola kadry więziennej. Zmiany na stanowisku naczelników wadowickiego więzienia w latach 1945-1956 pokazały jak ewoluował powojenny system polskiej penitencjarystyki – jak odchodzono od rozwiązań przedwojennych w kierunku ścisłego podporządkowania komunistycznemu aparatowi represji. Oficerowie z przedwojennym stażem w więziennictwie zostali zastąpieni przez funkcjonariuszy Powiatowych Urzędów Bezpieczeństwa Publicznego i aktywistów partyjnych.

W badanym okresie wadowickie więzienie karno-śledcze na tle innych placówek penitencjarnych w Krakowskiem było niewielką jednostką, z dominującą liczbą więźniów śledczych, w tym politycznych i oskarżonych o przestępstwa wojenne, a w latach 50. z większością więźniów kryminalnych.

Celem niniejszej pracy jest przedstawienie dziejów więzienia w Wadowicach w latach 1945-1956, zarówno jego roli jako jednostki w systemie więziennictwa jak i pracujących w nim funkcjonariuszy oraz osadzonych. Ma to umożliwić odpowiedź na pytanie jak wyglądały relacje więzienia ze światem zewnętrznym, a co za tym idzie w jakim zakresie jego kadra miała wpływ na życie społeczno-polityczne Wadowic? Jak kształtowały się stosunki wewnątrz więziennych murów – kadry kierowniczej wobec szeregowych funkcjonariuszy, strażników wobec więźniów oraz relacje między samymi osadzonymi?

Praca składa się z czterech rozdziałów. Pierwszy opisuje zmiany jakie zachodziły w polskim więziennictwie na przestrzeni lat 1945-1956, przybliża rozwój struktur centralnych i terenowych resortu oraz charakteryzuje jego kadry kierownicze.

W rozdziale drugim przedstawiono historię więzienia do zakończenia II wojny światowej. W tej części pracy opisano jak kształtowała się współpraca zakładu z innymi instytucjami w mieście.

Rozdział trzeci koncentruje się na kadrze więzienia. Przedstawia strukturę organizacyjną jednostki charakteryzując zarówno funkcjonariuszy zajmujących stanowiska kierownicze jak i niższy personel – m.in. jego przygotowanie do służby, pochodzenie i warunki bytowe. Omówiono również rolę partii komunistycznej i innych organizacji służących indoktrynacji kadry.

W rozdziale czwartym dokonano analizy profilu osadzonych, zwracając uwagę na sytuację poszczególnych grup więźniów, warunki bytowe, opiekę medyczną i wykonywaną przez osadzonych pracę.

Witkowski Marcin

DZIEKANAT
Wydziału Historycznego UJ
wpłynęło 25.05.2023 r.

# A summary of a Phd thesis

Author: **Marcin Witkowski**
Title: ***Criminal and investigative prison in Wadowice against the background of the history of prison in „people's" Poland in 1945-1956***
Thesis supervisor: **dr hab. Zdzisław Zblewski, prof. in Jagiellonian University**
Date of the resume: **May 22, 2023**

The penal and investigative prison in Wadowice, launched in May 1945, functioned in a new reality. First of all, it was an integral part of the repression apparatus, remaining outside the structures of the Ministry of Justice.

In the 1940s and 1950s, officers of the Guard and then the Prison Service, which had a decisive impact on the activities of the unit, were the head of political and education, who was also the deputy chief and the head of the Special Department. The first was responsible for the indoctrination of personnel and the political image of the prison, the second was subject to the security of the individual, supervision of the inmates, including through customs agency, and control of prison staff. Changes in the position of heads of the Wadowice prison in 1945-1956 showed how the post-war system of Polish penitentistry evolved - how pre-war solutions were moved towards strict subordination to the communist apparatus of repression. Officers with pre-war experience in prison were replaced by officers of the District Public Security Offices and party activists.

In the period under study, the Wadowice penal and investigative prison compared to other penitentiary institutions in Krakow was a small unit, with a dominant number of investigative prisoners, including political prisoners and accused of war crimes, and in the 1950s with the majority of criminal prisoners.

The aim of this work is to present the history of the prison in Wadowice in 1945-1956, both its role as an individual in the prison system and the officers and inmates working in it. This is to answer the question of what the prison's relationship with the outside world looked like, and thus to what extent its staff influenced the socio-political life of Wadowice? How were relations within the prison walls - executives towards private officers, guards towards prisoners and relations between the inmates themselves?

The work consists of four chapters. The first describes the changes that took place in Polish prisons over 1945-1956, brings closer the development of the central and field structures of the ministry and characterises its managers.

The second chapter presents the history of the prison until the end of World War II. This part of the paper describes how the cooperation of the plant with other institutions in the city was shaped.

Chapter three focusses on the prison staff. It presents the organisational structure of the unit characterising both officers holding managerial positions and lower staff - including its preparation for service, origin and living conditions. The role of the Communist Party and other organisations serving the indoctrination of cadres was also discussed.

The fourth chapter analyses the profile of inmates, paying attention to the situation of individual groups of prisoners, living conditions, medical care and work performed by inmates.

Witkowski Marcin